

Predikan 17 söndagen efter Trefaldighet

Pastor Johannes Rydh

Stockholm, 9 oktober 2022

I Guds, Faderns + och Sonens och den helige Andes, namn. Amen.

Nåd vare med er, och frid från Gud, vår Fader, och Herren Jesus Kristus.

Bön: Käre himmelske Fader! Sänd din Ande till oss och ge oss undervisning i ditt heliga Ord, om vår frihet i Kristus genom tron på hans frälsning. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.

Predikotext: Mark. 2:23–3:5 (2 årgången)

En sabbat gick Jesus genom ett sädesfält, och hans lärjungar började rycka av ax där de gick. Då sade fariseerna till honom: "Varför gör de sådant på sabbaten som inte är tillåtet?" Han svarade: "Har ni aldrig läst vad David gjorde, när han och hans följeslagare var hungriga och inte hade något att äta: hur han gick in i Guds hus, då Abjatar var överstepräst, och åt skådebröden, som endast prästerna fick äta, och hur han även gav till dem som var med honom?" Och Jesus sade till dem: "Sabbaten blev gjord för människan och inte människan för sabbaten. Så är Människosonen Herre också över sabbaten."

En annan gång gick Jesus in i en synagoga, och där fanns en man som hade en förtvinnad hand. Spänt iakttog de Jesus för att se om han skulle bota honom på sabbaten. De ville få något att anklaga honom för. Han sade till mannen med den förtvinnade handen: "Stig fram." Sedan frågade han dem: "Är det på sabbaten mera tillåtet att göra gott än att göra ont, att rädda liv än att döda?" Men de teg. Då såg han sig omkring med vrede, bedrövad över att deras hjärtan var så förstockade. Och till mannen sade han: "Räck ut din hand." Han räckte ut handen, och den var nu frisk.

Om sabbaten

I både evangeliet och predikotexten har vi mött två liknande situationer. De handlar om hur fariséerna noga iakttog Jesus och hans lärjungar för att se om

de bröt mot sabbatsbudet. Det var inte fromhet eller gudsfruktan eller nit mot Guds lag som låg bakom deras agerande. Vi förstår att det i själva verket var avundsjuka och hat mot Jesu person, och de ville få något att anklaga honom för.

Även i en modern, liberal förkunnelse över dagens text kan man förvänta sig starkt bifall till Jesu kritik mot motståndarna. Men andemeningen är ganska ofta: så bra att vi i dagens upplysta samhälle kommit bort från detta bokstavstroende, detta fasthållande av föräldrade lagar och levnadssätt! Om vi bara sätter kärleken först, kan alla andra oväsentligheter fara. Att man får göra vad man vill på veckans alla dagar är så självklart att det inte ens behöver påtalas. De lovordar Jesus för att han struntar i förlegade, onödiga och dumma påbud.

Det är nu inte så som man gärna vill få det till, att Jesus skulle anse att det inte är så noga med lagen, till skillnad från de allför nitiska och trångsynta fariséerna – inte alls. När Gud har befallt eller förbjudit något måste vi rätta oss därefter. Ingenstans motsäger Jesus detta i Skriften.

I själva verket var det så att fariséernas nit i många stycken var falsk. För att förenkla efterlevnaden av de många föreskrifterna i Mose lag hade man under årens lopp samlat en mängd detaljerade regler om hur de skulle tillämpas i det som kallades "de äldstes stadgar". Det är dessa som senare skulle ligga till grund för judarnas Talmud. Till exempel hade fariséerna i detalj bestämt vad som räknades som tillåtet arbete på sabbaten, och vad som räknades som synd och brott mot Mose lag.

Jesus visar hur fariséerna använde "de äldstes stadgar" för att åsidosätta budens verkliga innebörd. I Matteus 15:e kapitel beskriver han hur stadgarna tillät att man kunde slippa att ta hand om sina föräldrar om man istället betalade en tempelgåva: "Ni upphäver Guds ord för era stadgars skull." (Matt. 15:3) De satte alltså sina egna, påhittade regler över Guds Ord. Vid ett annat tillfälle sade Jesus: "Blinda ledare! Ni silar mygg och sväljer kameler." (Matt. 23:24) Än värre, de försökte vinna sin frälsning genom uppfyllandet av sådana människobud.

Alltså var det Jesus som var strängare i fråga om dylik laguppfyllelse. Fariséerna hade missat det viktigaste. De hade missförstått poängen och kärnan i

buden. Därför ansåg de att det var fel att äta ax från fältet om det skedde på sabbaten, eftersom det räknades som skördarbete. De försökte också använda detta som ett sätt att baktala de under och tecken som Jesus utförde.

Mot sådant svarade Jesus: *"Sabbaten blev gjord för människan och inte människan för sabbaten."* Han frågar retoriskt: *"Är det på sabbaten mera tillåtet att göra gott än att göra ont, att rädda liv än att döda?"* På samma sätt beskrivs i evangelietexten att det inte bara tillåtet utan nödvändigt, ja påbudet att hjälpa den nödställda som ramlat ner i en grop, även om det så råkar ske på sabbaten. Av kärlek till vår nästa måste vi, när nöden så kräver, bryta mot lagen. Jesus tar upp exemplet när kung David i nödens timme åt av skådebröden, som enligt Mose lag endast var tillåtet för prästerna. Han sammanfattar: *"Så är Människosonen Herre också över sabbaten."*

Guds lag kan visserligen inte föra oss till himmelen. Likväl är buden till för att skydda oss från synden, påminna oss om Guds heliga vilja och leda de kristna i livet längs den smala vägen. Lagen visar oss också nödvändigheten av en bättre rättfärdighet som vi inte själva kan åstadkomma. Så är lagen till människornas hjälp.

Var står nu de kristna i nya förbundet i förhållande till sabbatsbudet? Måste vi, undantaget nödsituationer, undvika arbete på söndagen? Budet står ju i Bibeln, och vi är ju noga med att hålla fast vid hela Guds Ord. Så finns det kyrkor och samfund som menar att en viss helgdag är en av Gud påbjuden vilodag. Men Paulus skriver:

Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller i fråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är bara en skugga av det som skulle komma, men verkligheten själv är Kristus. (Kol. 2:16–17)

I gamla förbundet var sabbaten föreskriven genom Mose lag. Men nu har Jesus ersatt det med ett nytt, bättre förbund. Därmed har Mose lag, i sin helhet, upphört att gälla för de kristna. Hur är det då med Guds tio bud – de står ju skrivna i Mose lag? Har de upphävts?

Vi talar ibland om olika slags lagar hos Mose. *Morallagen* – vad som är moraliskt rätt och fel, sammanfattad i tio Guds bud och i det dubbla kärleksbudet – är evigt gällande för alla människor i alla tider. Morallagen infördes nämligen inte av Mose, utan har sin giltighet redan från skapelsen. Gud lade i de första människornas hjärtan kunskap om rätt

och fel, i det som vi kallar samvetet. Så var Kains dråp ett brott mot femte budet, mer än tvåusen år före det nedtecknades av Mose på stentavlan. Andra sorters lagar hör till *ceremoniallagen* – föreskrifter om gudstjänsten, högtider och rituell renhet. Slutligen har vi den *politiska* lagen som reglerade brott och straff, arv och så vidare. Endast morallagen är evigt gällande, medan allt annat endast hör till det gamla förbundet.

För att avgöra vad som hör till morallagen ska vi se till vad Jesus lär i Nya testamentet. Han upprepar och lär där klart och tydligt alla buden – dock inte sabbatsbudet i dess yttre form. Därför läser vi i våra katekeser inte "tänk på sabbaten" utan "tänk på vilodagen". I Nya testamentet, där alla helgdagar är upphävda av Gud själv, handlar det tredje budet om fruktan och vördnad inför Guds Ord, att lyssna när Gud talar. Detta är sabbatsbudets andliga mening, i sanning ett bud med evig giltighet.

En kristen människas frihet

Allt som Guds lag kräver ska vi göra och hålla oss till – inte för att vi genom sådan laguppfyllelse blidkar Guds vrede och förtjänar rättfärdighet och frälsning, utan för att vi som redan tagit emot Guds frälsning genom Kristus och uppfyllts av den helige Ande gärna och villigt gör allt som är Gud behagligt.

Angående allt annat som Skriften inte säger något om gäller *kristen frihet*. I sådana ting är vi fria att handla enligt bästa förnuft. Hit hör alltså hur vi i detalj ska utforma vår gudstjänst, firandet av högtider, vad vi ska äta och dricka. Alla Gamla Testamentets föreskrifter om dessa ting binder oss inte längre. Just för att betona denna frihet valde man i fornkyrkan att ändra gudstjänstdagen från lördagen till söndagen – den dag då Kristus steg upp från graven i triumf.

Kyrkan ska dock vara mån om att bibehålla god ordning. Det är inte påbudet att fira just söndagen, men det är synnerligen lämpligt att alla församlingsmedlemmar vet när det är gudstjänst, och kan ordna så att man har tid och tillfälle att gå till kyrkan och lyssna till predikan och ta emot nattvarden. Luther skriver i stora katekesen:

Och emedan sedan gammalt söndagen har varit därtill bestämd, så bör man också låta det därvid förbliva, på det att en samfäll ordning härvid må följas och ingen genom onödiga nyheter komma oordning åstad. (SKB s. 402)

På samma sätt ska allt i kyrkan inrättas med god

ordning, så att det inte väcker anstöt. Skriften ger exempel på hur kristna ibland ger avkall på sin frihet i kärlek och omtanke till de som är svaga i tron. Så kunde aposteln låta omskära Timoteus med hänsyn av judarna (Apg. 16:3), då alla visste att han var son till en grek. Inte för att omskärelsen var påbjuden eller nödvändig, utan för att detta inte skulle vara en stötesten för judarna, och så att man om möjligt kunde vinna fler för Kristus. På samma sätt beslöt det första apostlamötet (Apg. 15) att rekommendera för de nyomvända hednakristna att bland annat avhålla sig från kött av kvävda djur och från blod. Men de vägrade att pålägga omskärelsen som ett gudomligt bud, såsom judaiserande partier ville.

Det vore att inskränka den kristna människans frihet. Sådant kan vi också hitta i stora mängder hos den romersk-katolska kyrkan, och reformatorerna opponerade sig mot varje försök. Paulus skriver: *Till denna frihet har Kristus gjort oss fria. Stå därför fasta och låt er inte tvingas in under slavoket igen.* (Gal. 5:1)

På liknande sätt gjorde man fria saker till lärofrågor och stred om dem. Bidragande till splittringen mellan väst- och östkyrkorna i gammal tid var inte bara lärofrågor utan också tvister om hur kyrkan skulle organiseras och på vilket språk gudstjänsterna skulle hållas. Sådant kan man i god ordning diskutera, men inte anföra som kyrkoskiljande. Då är man schismatiker.

När omvärlden kräver att den kristne ska ge avkall på friheten ska vi inte ge efter, även om det i sig vore fritt att göra på det ena eller det andra sättet. Ett exempel från den lutherska ortodoxins tid kan man läsa om i nr 35 av tidskriften ”Livets väg” (evluth.se) om prästen Johan Arndt, som fick lida svårt för att han vägrade sluta med bruket av en fri ceremoni.

Kristus ger frihet från synden

Vi har alltså frihet i många frågor. Men främst har Gud gett oss den stora friheten från synden som kommer av tron på Kristi frälsning. Han har frigjort oss från lagens ok så att synden inte ska föra oss till evig fördömelse. Så skriver Paulus:

Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse genom att bli en förbannelse i vårt ställe. Det står skrivet: Förbannad är var och en som är upphängd på trä. Så skulle välsignelsen som Abraham fått komma till hedningarna i Jesus Kristus, så att vi genom tron skulle få den utlovade Anden. (Gal. 3:13–14)

När vi tror på detta blir hela vårt liv ett rätt firande av sabbaten. Då blir vi verkligt fria – en frihet från synden, domen och förgängelsen.

Amen.

Bön: Herre vår Gud, himmelske Fader, du som har givit oss din Son Jesus Kristus för att lösa oss ur träl- domen under lagen och göra oss fria. Vi ber dig: Giv oss nåd att rätt ta emot och behålla ditt heliga evangelium, det enda som kan ge våra samveten frid och frihet. Hjälp oss som nådens barn att avvisa såväl lagens hot som laglöshetens falska frihet och av allt vårt hjärta tjäna dig i vår kallelse. Amen.

Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt Ord tröstar, lär, förmanar och varnar oss. Hans Helige Ande stadfäste Ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan Ordets görare, och dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod, in- till änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.